

Bruselj, 20.5.2020
COM(2020) 500 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU,
SVETU, EVROPSKI CENTRALNI BANKI, EVROPSKEMU EKONOMSKO-
SOCIALNEMU ODBORU, ODBORU REGIJ IN EVROPSKI INVESTICIJSKI BANKI**

Evropski semester 2020: priporočila za posamezne države

UVOD

Evropska unija se zaradi pandemije COVID-19 sooča z največjim gospodarskim šokom doslej. Zaradi zdravstvenih ukrepov in ukrepov za omejitev izhoda ter posledičnih učinkov na proizvodnjo, povpraševanje in trgovino se je zmanjšala gospodarska aktivnost, kar je privedlo do višjih stopenj brezposelnosti, znatnega upada prihodkov podjetij, višjih javnofinančnih primanjkljajev ter vse večjih razlik v državah članicah in med njimi.

Močen in usklajen evropski gospodarski odziv je bistvenega pomena. Čim bolj je treba zmanjšati negativne gospodarske in socialne posledice krize, morebitno razdrobljenost enotnega trga ter znatne gospodarske razlike in neravnotežja v EU.

Konkurenčna trajnostnost, kot je predstavljena v letni strategiji za trajnostno rast, je v središču evropskega socialnega tržnega gospodarstva. Države članice bi se morale še naprej osredotočiti na štiri razsežnosti konkurenčne trajnostnosti, tj. gospodarsko stabilnost, socialno pravičnost, okoljsko trajnostnost ter produktivnost in konkurenčnost, ter namenjati posebno pozornost zdravju. Taka gospodarska agenda bi EU in njenim državam članicam pomagala doseči cilje trajnostnega razvoja OZN in napredovati v smeri podnebne nevtralnosti do leta 2050.

Enotni trg je zlasti v času krize dokazal svojo vrednost, saj zagotavlja, da bistveni proizvodi, storitve in delavci dosežejo tiste, ki jih potrebujejo. Vendar je njegova celovitost resno ogrožena zaradi nekaterih nacionalnih ukrepov, katerih cilj je zajezi širjenje pandemije. Da bi se čim bolj izkoristil potencial enotnega trga za okrevanje gospodarstva, bo treba postopno odpravo omejitev dopolniti s prizadevanji za okrepitev enotnega trga in njegove odpornosti na prihodnje izzive.

Evropski semester je glede na obseg šoka in edinstvene ukrepe ekonomske politike¹, ki jih sprejemajo države članice, zdaj še posebej potreben. Zagotavljanje učinkovitega usklajevanja ekonomskih politik v EU je bistvenega pomena. Semester državam članicam omogoča, da razpravljajo o svojih politikah, si izmenjujejo dobre prakse in se dogovorijo o skupnih nadaljnjih ukrepih v skladu s sporočilom Komisije z dne 13. marca 2020 in načrtom za okrevanje evropskega gospodarstva z dne 24. aprila.

Letošnji semester odraža dejstvo, da se morajo države članice osredotočiti na takojšnje ukrepe za odpravo in ublažitev socialno-ekonomskih posledic pandemije ter na ukrepe za ponovno vzpostavitev gospodarske aktivnosti na varen način. Nujne prednostne naloge zadevajo naložbe v zvezi z zdravjem, dohodkovno podporo prizadetim delavcem, likvidnostjo podjetij (zlasti malih in srednjih podjetij) ter ukrepi za podpiranje simetričnega okrevanja in ohranjanje celovitosti enotnega trga.

Države članice bi se morale pri ponovnem zagonu gospodarstva osredotočiti na strategijo za okrevanje, ki bo postavila temelje za zeleni in digitalni prehod v skladu z evropskim zelenim dogovorom. Evropa lahko s prehodom na bolj trajnosten gospodarski model, ki ga omogočajo digitalne in čiste tehnologije, prevzame vodilno vlogo pri preobrazbi. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti naložbenim projektom, ki so v napredni fazi razvoja in bi se jim lahko dala prednost s podporo v okviru

¹ https://ec.europa.eu/info/files/policy-measures-against-spread-coronavirus_en.

različnih pobud iz načrta EU za okrevanje gospodarstva. Poleg tega bodo morale države članice obravnavati vse večje neenakosti ter okrepiti fizični in človeški kapital, podprt z rasti prijaznimi naložbami in reformami. Države članice bi morale tudi zaščititi enotni trg, zagotoviti odporne in trajnostne dobavne verige ter še naprej spodbujati prosto in pravično trgovino po vsem svetu. Svetovni gospodarski obeti se slabšajo. To bo vplivalo na gospodarstvo EU in zato bi ohranjanje vzajemne odprtosti trgovine podprlo okrevanje. Poleg tega bi morale države članice zagotoviti makroekonomsko stabilnost, kar bo še zahtevnejša naloga. Glede na edinstvene ukrepe ekonomske politike, sprejete na nacionalni ravni, in večjo vlogo javnega sektorja v gospodarstvu bosta imela pomembno vlogo učinkovita javna uprava ter boj proti korupciji in davčni utaji.

1. GOSPODARSKI OBETI

Kljub hitremu in celovitemu odzivu politike tako na ravni EU kot na nacionalni ravni naj bi se gospodarstvo EU letos soočalo z recesijo zgodovinskih razsežnosti. Pomladanska gospodarska napoved 2020 predvideva, da se bo gospodarstvo EU v letu 2020 skrčilo za rekordnih 7,5 %, preden se bo v letu 2021 ponovno povečalo za 6 %, kar je približno devet odstotnih točk nižje od jesenske gospodarske napovedi 2019. Pandemija in z njo povezani ukrepi za omejitev izhoda so resno prizadeli porabo potrošnikov, industrijsko proizvodnjo, naložbe, trgovino, kapitalske tokove in dobavne verige. Z morebitno omilitvijo ukrepov za omejitev izhoda v prihodnjih mesecih naj bi se postavili temelji za zanesljivo okrevanje. Vendar za gospodarstvo EU trenutno ni predvideno, da bi do konca leta 2021 v celoti nadoknadilo letošnje izgube, saj so negotovosti in tveganja za gospodarske obete zelo visoki.

Pandemija je prizadela vse države članice, vendar se gospodarske posledice razlikujejo. Šok za gospodarstvo EU je simetričen v tem smislu, da je pandemija prizadela vse države članice, vendar je pričakovati precejšnje razlike po državah članicah tako pri upadu proizvodnje v letu 2020 (med -4,2 % na Poljskem in -9,7 % v Grčiji) kot tudi pri moči ponovne oživitve v letu 2021. Okrevanje gospodarstva posamezne države članice ne bo odvisno le od razvoja pandemije v tej državi, ampak tudi od odpornosti in strukture njenega gospodarstva ter njene sposobnosti odzivanja na krizo s stabilizacijskimi politikami. Zaradi soodvisnosti gospodarstev EU bo dinamika okrevanja v vsaki državi članici vplivala tudi na moč okrevanja drugih držav članic.

Potreben je usklajen odziv. Omejevanje gospodarske škode, zagotavljanje ustreznega zdravstvenega varstva ter spodbujanje hitrega in zanesljivega okrevanja, da bi bila gospodarstva ponovno na poti k trajnostni in vključujoči rasti, bo zelo odvisno od nadaljnje učinkovitosti ukrepov politike EU in nacionalnih politik. Ukrepi na področju zdravstva in civilne zaščite so ključni za varno odpiranje gospodarstev in jim je treba nameniti posebno pozornost. Ponovna oživitev gospodarstva v letu 2021 bo v veliki meri odvisna od zmožnosti držav članic, da na varen in trajen način ponovno vzpostavijo gospodarsko aktivnost, in sicer z izvajanjem potrebnih testiranj, sledenja in drugih ukrepov za varovanje zdravja.

SHEME SKRAJŠANEGA DELOVNEGA ČASA, SUBVENCije ZA PLAČE IN PODPORA BODO PODJETJEM POMAGALE PRI OMEJEVANJU IZGUB DELOVNIH MEST, Vendar bo imela pandemija resne posledice za trg dela. V EU naj bi se stopnja brezposelnosti povišala s 6,7 % v letu 2019 na 9 % v letu 2020 in se nato v letu 2021 znižala na približno 8 %. V nekaterih državah članicah se bo brezposelnost povišala bolj kot v drugih, saj je velik delež delovne sile, ki je odvisen od sektorjev, kot je turizem, še posebej ranljiv.

Države članice s fiskalnimi ukrepi odločno omejujejo gospodarsko škodo, ki jo povzroča pandemija. Z „avtomatskimi stabilizatorji“, kot so izplačila socialnih prejemkov in nadomestil, ki jih dopolnjujejo diskrecijski fiskalni ukrepi, se bodo povišali javnofinančni odhodki. Zato naj bi se skupni javnofinančni primanjkljaj euroobmočja in EU znatno povečal s samo 0,6 % BDP v letu 2019 na približno 8,5 % v letu 2020, preden se bo v letu 2021 ponovno zmanjšal na približno 3,5 %. Delež javnega dolga v BDP se je od leta 2014 zmanjševal, vendar se zdaj zaradi višjega dolga in nižjega BDP pričakuje njegovo ponovno povečanje. V euroobmočju naj bi se povečal s 86 % v letu 2019 na 102,75 % v letu 2020 in se nato v letu 2021 zmanjšal na 98,75 %. V EU se bo ta delež predvidoma povečal z 79,4 % v letu 2019 na približno 95 % letos in se nato prihodnje leto zmanjšal na 92 %.

Kriza bo znatno vplivala na socialne razmere, zlasti za ranljive skupine. Prednostna naloga je zmanjšati socialne učinke ter preprečiti trajno povečanje revščine in neenakosti. Sedanji in prihodnji ukrepi morajo zaščititi vse delavce. Najbolj prizadeti bodo verjetno tisti, ki so bili ranljivi že pred krizo (kot so delavci s pogodbami za določen čas, nizko usposobljeni, delavci z neprostovoljnim krajšim delovnim časom, samozaposleni in delavci migranti), med drugim tudi zaradi neenakega dostopa do digitalne infrastrukture ter digitalnih spretnosti in znanj. Pomembno je upoštevati, da v te ranljive kategorije spadajo tudi številni delavci v ključnih poklicih, ki so v ospredju odziva na pandemijo COVID-19, da bi se lahko zadostilo njihovim posebnim potrebam.

Trenutne razmere pomenijo tudi tveganje za povečanje gospodarskih in socialnih razlik, vključno z regionalnimi in teritorialnimi razlikami v državah članicah in med njimi. Spremembe povpraševanja in zmogljivosti poslovnega sektorja za okrevanje bodo zaradi različne sektorske specializacije asimetrično vplivale na regije in ozemlja v državah članicah. Najbolj prizadete naj bi bile storitve, ki zahtevajo neposreden stik s potrošniki, zlasti v smislu izgube prihodkov in delovnih mest v MSP. Države članice z znatnim fiskalnim manevrskim prostorom lahko zagotovijo večjo in dolgotrajno podporo podjetjem in gospodinjstvom kot tiste z manjšim fiskalnim manevrskim prostorom. Poleg tega bodo lažje absorbirale višje javnofinančne primanjkljaje in ravni dolga glede na vse večjo potrebo po zagotavljanju kakovostnega zdravstva in trajnega socialnega varstva osebam, ki jih je prizadela kriza. Na splošno se bodo države članice soočale z razlikami v zmožnostih financiranja naložb, ki so potrebne za ponovni zagon gospodarstev, ter zelenega in digitalnega prehoda. Te razlike bi lahko privedle do izkrivljanja enakih konkurenčnih pogojev na enotnem trgu in večjih razlik v življenjskem standardu.

Okvir 1: Najnovejše informacije o nadzoru v okviru Pakta za stabilnost in rast ter splošne odstopne klavzule

Ko je postalo očitno, kako resen je verjeten upad gospodarske aktivnosti zaradi izbruha COVID-19, je Komisija v sporočilu z dne 20. marca 2020 menila, da trenutne razmere dopuščajo uporabo splošne odstopne klavzule. Splošna odstopna klavzula ne pomeni začasne prekinitve postopkov Pakta za stabilnost in rast. Državam članicam omogoča, da odstopajo od proračunskih zahtev, ki bi se sicer uporabljale, Komisiji in Svetu pa, da sprejmeta potrebne ukrepe za usklajevanje politik v okviru Pakta.

Komisija je vzporedno z oceno programov stabilnosti in konvergenčnih programov za leto 2020 sprejela vrsto ukrepov v okviru Pakta za stabilnost in rast.

Komisija je sprejela poročila v skladu s členom 126(3) PDEU za vse države članice z izjemo Romunije, za katero že velja korektivni del Pakta. V teh poročilih je na podlagi načrtov držav članic ali pomladanske napovedi Komisije 2020 ocenjeno, kako države članice v letu 2020 izpolnjujejo merilo glede primanjkljaja. Poleg tega je v poročilih za Francijo, Belgijo, Ciper, Grčijo, Italijo in Španijo na podlagi podatkov o realizaciji ocenjeno tudi izpolnjevanje merila glede dolga v letu 2019. Poročila preučujejo vse pomembne dejavnike ter upoštevajo velik in negotov makroekonomski in fiskalni učinek izbruha COVID-19.

Izbruh COVID-19 je imel izreden makroekonomski in fiskalni učinek, ki se še razvija. To povzroča izjemno negotovost, med drugim tudi za oblikovanje verodostojne usmeritve za fiskalno politiko, ki bo morala ohraniti spodbujevalno naravnost, da bi se odpravila proizvodna vrzel, hkrati pa zagotoviti vzdržnost javnega dolga in sčasoma odpraviti čezmerni primanjkljaj. Glede na to Komisija meni, da se v tej fazi še ne bi smela sprejeti odločitev o tem, ali naj se za države članice sproži postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem.

Edina država članica, ki je že v postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem, je Romunija. Svet je 3. aprila 2020 sklenil, da v Romuniji obstaja čezmerni primanjkljaj, in državi priporočil, naj ta primanjkljaj odpravi najpozneje do leta 2022. Svet je določil 15. september 2020 kot rok, do katerega mora Romunija sprejeti učinkovite ukrepe in podrobno poročati o konsolidacijski strategiji, ki je predvidena za doseganje ciljev.

Komisija bo ponovno ocenila proračunski položaj držav članic na podlagi jesenske gospodarske napovedi 2020 in osnutkov proračunskih načrtov, ki jih morajo države članice euroobmočja predložiti do 15. oktobra.

2. KLJUČNI CILJI PRIPOROČIL ZA LETO 2021

Današnja priporočila odražajo novo socialno-ekonomsko realnost krize zaradi COVID-19. Za spodbuditev držav članic k nadaljnji krepitvi njihovih gospodarstev² struktura tega semestra temelji na dveh razsežnostih:

- **zagotavljanju takojšnjega odziva ekonomske politike za odpravo in**

² Letos uvodne izjave vsebujejo nekatera pomembna strukturna vprašanja. Gre za vprašanja s pomembnimi strukturnimi učinki v srednjeročnem obdobju, ki so še vedno pomembna in bodo z okrevanjem postopoma še pridobivala na pomenu.

ublažitev zdravstvenih in socialno-ekonomskih posledic COVID-19 (kratkoročno). Te prednostne naloge vključujejo ohranitev delovnih mest, zagotavljanje dohodkovne podpore prizadetim delavcem, javnofinančne odhodke za zdravje, ukrepe v zvezi z likvidnostjo podjetniškega sektorja (zlasti MSP) in zaščito pretoka osnovnih dobrin na notranjem trgu. Fiskalni elementi priporočil za posamezne države odražajo uporabo splošne odstopne klavzule iz Pakta za stabilnost in rast;

- **ponovni vzpostavitvi gospodarske aktivnosti in rasti ter spodbujanju zelenega in digitalnega prehoda** (kratko- do srednjeročno). Pomembno se bo osredotočiti na to, kako oživiti gospodarstvo po zajezitvi takojšnjega akutnega učinka pandemije. To bo zahtevalo učinkovitejšo in močnejšo socialno državo, aktivne politike zaposlovanja ter razvoj znanj in spretnosti. Poročila o državah lahko zagotovijo informacije o področjih za prihodnjo rast, ko se bodo izredne razmere (npr. omejitev izhoda) končale.

Okrevanje bi moralo temeljiti na okviru, predstavljenem v letni strategiji za trajnostno rast³ na podlagi koncepta konkurenčne trajnostnosti, ki se osredotoča na ekonomsko stabilnost, socialno pravičnost, okoljsko trajnostnost ter produktivnost in konkurenčnost. Danes izdana priporočila za države članice zajemajo te štiri razsežnosti.

Pandemija izpostavlja medsebojno povezanost gospodarstva, družbe in okolja ter potrebo po celostni strategiji za okrevanje. Zato je vključitev ciljev trajnostnega razvoja OZN v evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik še pomembnejša kot kdaj koli prej. Vsa priporočila za posamezne države veljajo tako za strukturne reforme kot tudi za naložbe. Priporočila za posamezne države iz leta 2019 so še vedno pomembna in bi jih bilo treba upoštevati pri skladih EU, zlasti pri kohezijski politiki. Evropski semester bo v skladu z evropskim zelenim dogovorom in letno strategijo za trajnostno rast pomagal postaviti izzive in politična priporočila v zvezi s cilji trajnostnega razvoja, ki lahko prispevajo k trajnostnemu gospodarstvu, v ospredje politične agende.

Spremljanje dejanskih zmogljivosti držav članic za zagotavljanje učinkovitega odziva na krizo je bistven element letošnjega na novo usmerjenega semestra.

³ COM(2019) 650 final.

Kriza zaradi COVID-19 je vplivala na delovanje enotnega trga za blago, privedla do zaprtja meja in prizadela izvoz. Nacionalne omejitve izvoza ključnih izdelkov za boj proti pandemiji, kot so osebna zaščitna oprema, maske, ventilatorji in zdravila, ogrožajo skupna prizadevanja na tem področju. Čeprav so številne države članice te omejitve na poziv Komisije odpravile, lahko preostale neupravičene in nepotrebne omejitve v nekaterih državah privedejo do še večjih motenj v dobavnih verigah, povišanja cen in pomanjkanja blaga. Za kritje potreb so bile sprejete pobude za povečanje lokalne proizvodnje in uvoza iz tretjih držav. Glede na nujnost razmer je treba enotni trg zaščititi pred neskladnimi proizvodi. Vloga organov za nadzor trga in carinskih organov ostaja ključnega pomena.

Enotni trg bo imel koristi od dobro delujočih dobavnih verig v EU in po svetu. Glede na globalno naravo dobavnih verig, med drugim tudi za kritično blago (vključno z medicinsko opremo), ter zavezanost EU k zelenemu in digitalnemu prehodu bi bilo treba posebno pozornost nameniti njihovi odpornosti in trajnostnosti, hkrati pa bi bilo treba diverzificirati naše dobavne verige in povečati zmogljivosti EU za proizvodnjo kritičnega blaga.

Delovanje enotnega trga za storitve ovirajo nesorazmerne regulativne omejitve, zlasti na področju trgovine na drobno in gradbeništva. Storitve so sektor, ki ga je kriza na splošno najbolj prizadela, in sicer zaradi upada povpraševanja in ukrepov za omejitev izhoda, ki številnim podjetjem preprečujejo poslovanje. Hkrati je to tudi sektor z največjim potencialom za okrevanje. Zmanjšanje regulativnih in upravnih ovir bo ključnega pomena. Dodatna prožnost pri nacionalni regulaciji najbolj prizadetih sektorjev, kot so trgovina na drobno, turizem, kultura in gostinstvo, bi pomagala pri njihovem okrevanju.

Zaradi pandemije COVID-19 so številne države članice izvedle ukrepe z daljnosežnimi posledicami za gibanje ljudi znotraj držav in prek meja. Skoraj vse države članice so uvedle začasni nadzor na notranjih mejah. Poleg tega se na zunanjih mejah Unije uporabljajo omejitve nenujnih potovanj. Zaprtje notranjih meja EU negativno vpliva zlasti na delavce, ki morajo zaradi dela potovati v drugo državo članico. To zadeva obmejne, napotene in sezonske delavce. Za odpravo resnih težav zaradi uvedbe nadzora na notranjih mejah in omejitev potovanj ter za zmanjšanje učinkov na delovanje notranjega trga je Komisija zagotovila usklajevanje in smernice na ravni EU⁴.

2.1 Stabilnost

Nadzor v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji je izredno pomemben⁵. Letošnja priporočila upoštevajo potrebo po spoprijemanju s posledicami pandemije in spodbujanju okrevanja gospodarstva, kar je pomemben korak, da se preprečijo nova neravnotežja v prihodnosti. Namen priporočil je odpraviti pomanjkljivosti in strukturne izzive. Pri posebnem nadzoru v okviru postopka v zvezi z makroekonomskimi neravnotežji se bo še naprej spremljal razvoj politik na zadevnih področjih. Makroekonomski razvoj v EU bo ponovno ocenjen v naslednjem poročilu o mehanizmu opozarjanja.

Javni dolg, ki se je od leta 2015 zmanjševal, naj bi se v letu 2020 močno povečal. Države članice so v celoti izkoristile fiskalno prožnost, ki jo omogoča okvir EU, da bi sprejele obsežne ukrepe za povečanje zmogljivosti zdravstvenih sistemov ter zagotovitev pomoči državljanom in sektorjem, ki so bili še posebej prizadeti. Ti ukrepi bodo skupaj z upadom gospodarske aktivnosti in nizko inflacijo prispevali k znatno višjemu primanjkljaju in dolgu sektorja država v letu 2020. Poleg tega države članice zagotavljajo znatno likvidnostno podporo in poročila za posojila, vključno s pogojnimi obveznostmi za vlade.

Fiskalni elementi priporočil za posamezne države odražajo uporabo splošne odstopne klavzule in priporočajo sprejetje vseh potrebnih ukrepov za učinkovit odziv na pandemijo, ohranitev gospodarstva in podporo okrevanju. Če gospodarske razmere to omogočajo, bi morale biti fiskalne politike namenjene doseganju preudarnih srednjeročnih fiskalnih položajev in zagotavljanju vzdržnosti dolga ob krepitvi naložb.

Prvič uporabljena splošna odstopna klavzula olajšuje usklajevanje proračunskih politik v času resnega upada gospodarske aktivnosti. Zaradi pričakovanega resnega upada gospodarske aktivnosti kot posledice izbruha COVID-19 je Komisija sklenila, da trenutne razmere upravičujejo uporabo splošne odstopne klavzule. Ministri za finance držav članic so se strinjali s to oceno. Splošna odstopna klavzula ne pomeni začasne

⁴ COVID-19 – Smernice glede ukrepov za upravljanje meja za zaščito zdravja in zagotovitev razpoložljivosti blaga in bistvenih storitev (C(2020) 1752); Smernice za uresničevanje prostega gibanja delavcev med izbruhom COVID-19 (C(2020) 2051). Pregled vseh smernic je na voljo na https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic_sl.

⁵ Februarja so bila za tri države ugotovljena čezmerna neravnotežja (Grčija, Ciper in Italija), za devet držav pa neravnotežja (Hrvaška, Francija, Nemčija, Irska, Portugalska, Nizozemska, Romunija, Španija in Švedska).

prekinitve postopkov Pakta za stabilnost in rast. Komisiji in Svetu omogoča, da sprejmeta potrebne ukrepe za usklajevanje politik v okviru Pakta, državam članicam pa, da odstopajo od proračunskih zahtev, ki bi se sicer uporabljale. Njena uporaba državi članici zlasti omogoča začasni odklon od prilagoditvene poti za doseg srednjeročnega proračunskega cilja, če to srednjeročno ne ogroža vzdržnosti javnih financ.

Fiskalne smernice v pomladanskem svežnju so namenjene usklajevanju fiskalnih politik tako v fazi neposredne krize kot tudi v fazi okrevanja gospodarstva. Za spodbuditev okrevanja je trenutno v vseh državah članicah potrebna spodbujevalna fiskalna naravnost. Hkrati bi bilo treba še naprej ohranjati srednjeročno vzdržnost javnih financ. Zlasti bi bilo treba zagotoviti, da države članice ob upoštevanju gospodarskih razmer izvajajo fiskalne politike, da bi dosegle preudarne srednjeročne fiskalne položaje in zagotovile vzdržnost dolga.

Glede na doslej največje fiskalne svežnje bi morale države članice pozornost nameniti tudi kakovosti javnih financ ter pravilno prednostno obravnavati naložbe in produktivne odhodke. Poleg tega je zaradi doslej največjih fiskalnih svežnjev, ki so bili sprejeti v državah članicah, in vse večje vloge javnega sektorja v gospodarstvu zelo pomembno, da so javne uprave uspešne in učinkovite. Države članice, ki zagotavljajo dobro finančno upravljanje javnih financ, si bodo po krizi hitreje opomogle. Javnofinančni odhodki in naložbe so pomembni za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu, med drugim tudi z zelenimi in digitalnimi javnimi naročili ter zelenim načrtovanjem proračuna.

Zaradi izbruha epidemije COVID-19 je prišlo do znatnih negativnih popravkov cen in povečanja volatiliteti na svetovnih finančnih trgih. Poslabšanje gospodarskih razmer in večja negotovost sta negativno vplivala na trge lastniških vrednostnih papirjev, trge sredstev s stalnim donosom in trge primarnih proizvodov. Kljub temu je bilo delovanje trgov in finančnih institucij doslej v celoti ohranjeno. Javna politika ter ukrepi Evropske centralne banke (ECB) in drugih monetarnih organov po vsem svetu so bili pomembni za ublažitev tega učinka. ECB je prek različnih instrumentov, vključno s svojim programom odkupa vrednostnih papirjev v luči izrednih razmer zaradi pandemije za državne in podjetniške obveznice, zagotovila likvidnost v vrednosti 1 bilijona EUR (8,5 % BDP euroobmočja).

Tveganja pranja denarja so še vedno močno prisotna. Pranje denarja ima negativne posledice za javne finance in finančno stabilnost ter predstavlja posebna tveganja. K državam članicam (Bolgarija, Danska, Estonija, Latvija, Malta in Švedska), ki so že lani prejele priporočilo, naj okrepijo predpise za boj proti pranju denarja in nadzor, je bilo letos dodanih še pet držav članic (Irska, Luksemburg, Nizozemska, Slovaška, Finska).

Banke imajo pomembno vlogo pri ohranjanju likvidnosti v realnem sektorju. Zaradi poslabšanja gospodarskih razmer so Evropska komisija, ECB, Evropski bančni organ in enotni mehanizem nadzora sprejeli izredne ukrepe, da bi lahko banke financirale gospodinjstva in podjetja, ki se soočajo z izgubo prihodkov. Banke bodo lahko delovale pod ravno, določeno v smernicah v okviru drugega stebra glede kapitalske ustreznosti, države članice pa so sprostile proticiklične blažilnike in kapitalske blažilnike sistemskih tveganj, kjer so bili vzpostavljeni, da bi lažje absorbirale izgube in podprle okrevanje s posojili. Pomembno je, da se zagotovi finančna podpora posojilojemalcem, ki so bili pred izbruhom krize dejansko uspešni. Trenutna recesija bo izziv za odpornost bančnega sektorja, saj se lahko uspešni rezultati

pri čiščenju bilanc stanja bank izničijo, drugi izzivi, kot je nizka dobičkonosnost, pa lahko postanejo izrazitejši.

Okvir 2: Povzetek ukrepov, ki so jih države članice sprejele za podporo najbolj prizadetim delavcem in MSP (likvidnostna podpora)

V odziv na pandemijo COVID-19 so države članice sprejele, razširile ali napovedale edinstvene ukrepe za zagotavljanje pomoči državljanom in sektorjem, ki so bili še posebej prizadeti. Čeprav so bili ukrepi prilagojeni razmeram v posameznih državah, imajo vsi isti cilj, in sicer ublažiti učinek krize z zaščito delovnih mest in dohodkov posameznikov ter zagotavljanjem likvidnostne podpore podjetjem, zlasti MSP.

Številne države članice so v podporo delavcem razširile (oziroma v nekaterih primerih vzpostavile) sheme skrajšanega delovnega časa ali začasne brezposelnosti s povišanjem nadomestil in/ali omilitvijo pogojev za upravičenost. S temi shemami lahko podjetja, ki so v ekonomskih težavah, skrajšajo delovni čas ali za delavce uvedejo začasno čakanje na delo, zaposleni pa dobijo (delno) nadomestilo prek javne dohodkovne podpore. Taki ukrepi prispevajo k preprečevanju stalnih odpuščanj, zagotavljajo stabilne dohodke in ščitijo državljane. Številne države članice so take ukrepe razširile tudi na samozaposlene, da bi lahko prejeli nadomestilo za izpad dohodka. Nekatere države članice so sprejele tudi ukrepe, da bi preprečile prekinitve najemnih pogodb in zvišanje najemnin med pandemijo.

Za nadaljnjo ublažitev gospodarskih šokov in reševanje podjetij je Evropska komisija sprejela začasen okvir, ki državam članicam omogoča, da v celoti izkoristijo prožnost v okviru pravil EU o državni pomoči. Poleg tega države članice prek subvencioniranih posojil in državnih poroštev zagotavljajo znatno likvidnostno podporo podjetjem.

Številne države članice samozaposlenim ali MSP omogočajo, da odložijo plačilo davkov ali prispevkov za socialno varnost. K zagotavljanju dodatne likvidnosti prispeva tudi zmanjšanje akontacij davka ali vnaprejšnje povračilo davčnih dobropisov. Nekatere države članice so začasno uvedle zakonski moratorij na odplačevanje zasebnih posojil in posojil podjetjem pod določenimi pogoji, vključno s posojili samozaposlenim in MSP.

EU je v podporo državam članicam pri njihovih prizadevanjih uvedla pomembne ukrepe za takojšnjo uporabo vseh neporabljenih sredstev iz skladov EU, s čimer jim je zagotovila dodatno prožnost, poenostavljene in racionalizirane postopke ter možnost, da v obračunskem letu 2020–2021 uporabijo 100-odstotno stopnjo sofinanciranja iz proračuna Unije⁶.

2.2 Pravičnost

Kriza zaradi COVID-19 močno vpliva na razmere na trgu dela in socialne razmere. Kriza se je pojavila v času, ko so se trgi dela izboljševali. Kljub vztrajnim razlikam med državami je stopnja zaposlenosti najvišjo vrednost dosegla ob koncu leta

⁶ COM(2020) 113 final.

2019 z več kot 74 %, delež ljudi, ki jim grozi revščina in socialna izključenost, pa je dosegel najnižjo raven v tem desetletju.

Zaradi trenutne krize naj bi se brezposelnost in dohodkovne neenakosti bistveno povečale. Brezposelnost naj bi se povišala neenakomerno po sektorjih in skupinah prebivalstva. Upoštevati bi bilo treba demografsko stanje v državah članicah in na njihovih trgih dela, zlasti glede na staranje prebivalstva. Stalne omejitve mobilnosti bodo vplivale na delovne razmere, učenje in usposabljanje ter dostop do storitev. V razmerah čedalje vidnejših in globljih neenakosti ranljive skupine ne smejo biti zapostavljene. Pri okrevanju je treba upoštevati tudi vprašanje spolov in ublažiti nesorazmeren učinek krize na ženske poleg že obstoječih razlik. Tri razsežnosti evropskega stebra socialnih pravic, tj. enake možnosti, pravični delovni pogoji in dostop do socialne zaščite, so še naprej vodilo za ukrepe politike na ravni EU in držav članic.

Države članice sprejemajo izredne ukrepe za ublažitev zaposlitvenega in socialnega učinka. Večina držav članic je začela uporabljati sheme skrajšanega delovnega časa in razširila njihov obseg, druge pa so uvedle podobne sheme. Večina držav članic je tudi vzpostavila ali razširila poroštvene sheme, da bi zagotovila likvidnost MSP, zaščitila delovna mesta in omogočila neprekinjeno poslovanje. Podpiranje podjetij in delavcev s takimi in podobnimi ukrepi bo imelo ključno vlogo pri ohranjanju delovnih mest. Njihovo financiranje se podpira z evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi ter novim instrumentom za začasno podporo zmanjševanju tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE) v višini do 100 milijard EUR, ki ga je Komisija predlagala na začetku aprila. Novi instrument EU bo zagotavljal finančno pomoč državam članicam za kritje stroškov, povezanih z nacionalnimi shemami skrajšanega delovnega časa in drugimi podobnimi ukrepi, usmerjenimi v samozaposlene. Pri ohranjanju delovnih mest in proizvodnje imata pomembno vlogo tudi prožna ureditev dela in delo na daljavo. Poleg tega sta ključnega pomena za boljše usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.

Čeprav ne bo mogoče rešiti vseh delovnih mest, bo okrevanje prineslo tudi nove priložnosti. Države članice bi morale podpreti te strukturne spremembe. Po eni strani višja brezposelnost povzroča pritisk na sisteme denarnih nadomestil za brezposelnost. V številnih državah je bila pokritost z njimi razširjena, trajanje pa podaljšano. Izredno pomembno je zagotoviti ustrezna denarna nadomestila za brezposelnost in nadomestila dohodka vsem delavcem ne glede na njihov zaposlitveni status, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti tudi samozaposlenim. Po drugi strani pa bodo potrebne učinkovite aktivne politike zaposlovanja za podporo ljudem pri iskanju ustrezne zaposlitve v času okrevanja, poseben poudarek pa bi moral biti na mladih, dolgotrajno brezposelnih in ranljivih skupinah. Strukturne spremembe bi bilo treba podpreti tudi z ukrepi za spodbujanje inovativnih oblik dela in podjetništva, vključno s socialnim gospodarstvom. Poleg tega bo za uspeh kakršne koli izhodne strategije in strategije za okrevanje pomembna smiselna vključitev socialnih partnerjev.

Kljub edinstvenim ukrepom za stabilizacijo gospodarstva se bo veliko ljudi verjetno znašlo v negotovem položaju glede dohodka. Zaradi dolgotrajne izgube dohodka se lahko pričakujejo večja tveganja revščine, zlasti za ranljiva gospodinjstva, s čimer se bodo povečale neenakosti pri dostopu do zdravstvenega varstva, osnovnih socialnih storitev in podpore ter učenja na daljavo. Nekatere skupine, zlasti družine z otroki, dolgotrajno brezposelni, invalidi, migranti in osebe z migrantskim ozadjem ter Romi, so razmeroma bolj izpostavljene. Obstoječe dohodkovne neenakosti se bodo

verjetno še povečale. V teh okoliščinah je bistveno, da se sistemi socialne zaščite hitro prilagodijo, in sicer tako, da se po potrebi izboljša pokritost z njimi in njihova ustreznost. To lahko vključuje podaljšanje obdobja prejemanja nadomestil in sprostitev zahtev za upravičenost, kadar je to mogoče. Poleg tega bodo morale države članice z ustreznimi ocenami materialnega položaja povečati učinkovitost odhodkov za socialno zaščito in zagotoviti, da so usmerjeni v tiste, ki bolj potrebujejo pomoč. Dostop do socialnih in osnovnih storitev (vključno z vodo, sanitarnimi storitvami, energijo in digitalnimi komunikacijami) bi bilo treba zagotoviti vsem.

Sodelovanje med socialnimi službami, zdravstvenim varstvom in dolgotrajno oskrbo bo morda treba okrepiti. Za zaščito gospodinjstev, ki so preobremenjena zaradi stanovanjskih stroškov, lahko kratkoročni ukrepi vključujejo začasno prekinitev prisilnih izselitev in zasegov premoženja ali odlog plačila hipotek in najemnine za družine z nizkimi dohodki v času krize, srednjeročni ukrepi pa morajo ohranjati finančno stabilnost in spodbude za odplačevanje. Uporabljati je treba nacionalne določbe, ki prenašajo pravila EU o varnosti in zdravju pri delu, in sicer v skladu s praktičnimi smernicami EU za varno vrnitev delavcev na delovno mesto⁷.

Okvir 3: Zdravstveno varstvo

Zaradi krize zaradi COVID-19 so zdravstveni sistemi držav članic pod največjim pritiskom doslej. Takojšen odziv je vključeval ukrepe za povečanje ponudbe kritičnih medicinskih izdelkov, povečanje zmogljivosti laboratorijev in bolnišničnih enot za intenzivno nego ter, kjer je bilo to mogoče, zaposlitev dodatnih zdravstvenih delavcev.

Na splošno so se zaradi krize še povečali strukturni izzivi, povezani z učinkovitostjo, dostopnostjo in odpornostjo zdravstvenih sistemov. Ti izzivi se nanašajo na primer na nezadostno financiranje naložb na področju zdravstva (med drugim tudi za pripravljenost in odzivanje na krize), omejeno usklajevanje in integracijo oskrbe, šibko primarno zdravstveno varstvo, stalne ovire pri dostopu do zdravstvenega varstva in neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi, zlasti za najbolj ranljive in predvsem zaradi visokih samoplačniških izdatkov. Kriza je dodatno obremenila prihodke zdravstvenih sistemov, zaradi česar obstaja tveganje še večjih neenakosti pri dostopu, zlasti za prikrajšane skupine. V številnih državah članicah je pomanjkanje zdravstvenega osebja postalo kritično zaradi delovnih pogojev, ki odvrčajo od privlačnosti teh poklicev. Izkušnje držav članic so pokazale, da se lahko z e-zdravjem, zlasti z medicino na daljavo, izboljša usklajevanje in integracija oskrbe ter poveča njena učinkovitost in dostopnost. Med ukrepi Komisije za neposredno podporo nacionalnim zdravstvenim sistemom so javni razpisi za medicinsko opremo na podlagi sporazuma o skupnem javnem naročanju in zmogljivosti rescEU v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite, ki omogoča oblikovanje strateške zaloge osnovne medicinske opreme za države članice ter zagotavlja podporo raziskavam na področju cepiv, diagnostike in zdravljenja. Poleg tega je podpora zdravstvenim sistemom eno od področij naložbene pobude v odziv na koronavirus. Evropski instrumenti, kot so skladi

⁷ K smernicam, ki jih je agencija EU-OSHA pripravila v sodelovanju z Evropsko komisijo, sta prispevala tudi tristranski Svetovalni odbor za varnost in zdravje pri delu in Odbor višjih inšpektorjev za delo.

kohezijske politike in instrument SURE, lahko podprejo države članice pri znižanju stroškov za zdravstveno varstvo, povezanih s pandemijo.

Kriza je prizadela tudi sisteme izobraževanja in usposabljanja. V večini držav članic je bilo izobraževanje (vključno z učenjem na delovnem mestu in vajeništvom) začasno ustavljeno, poučevanje pa je delno potekalo prek spleta. To vpliva na rezultate izobraževanja ter lahko ob odsotnosti ustreznih reform in naložb še poveča socialno-ekonomske razlike in obstoječe strukturne izzive. Preveč mladih še vedno opusti šolanje brez ustreznih osnovnih znanj in spretnosti. Kriza zaradi COVID-19 je pokazala, kako pomembno je, da imajo vsi učenci, dijaki in študenti enak dostop do učenja na daljavo prek širokopasovnih povezav in naprav IT ter da imajo potrebne digitalne spretnosti in znanja. Naložbe v infrastrukturo z velikim družbenim učinkom bi morale vključevati vse pomembne vidike šol/izobraževalnih storitev, in sicer od nadgradnje šolskih poslopij (za zagotavljanje energijske učinkovitosti, higiene in omejevanja socialnih stikov med učenci, dijaki in študenti) do opreme IT. S podpiranjem ustreznih znanj in spretnosti, zlasti digitalnih, se bo povečala produktivnost in odpornost delovne sile, kar bo olajšalo prehod na bolj zeleno in pametnejše gospodarstvo.

Dobro delujoč socialni dialog je ključen za zagotovitev, da so sprejeti ukrepi uspešni, vključujoči in trajnostni. Čeprav ni enotnega modela, ki bi služil kot merilo, v nekaterih državah članicah obstajajo jasne možnosti za boljše delovanje socialnega dialoga ter večje vključevanje socialnih partnerjev v oblikovanje in izvajanje politik.

Pravični in rasti prijazni davčni sistemi lahko pripomorejo k okrevanju gospodarstva, in sicer tako, da prispevajo k vključujoči in trajnostni rasti. Rasti prijazni davčni sistemi lahko podpirajo zasebne naložbe, izboljšajo poslovno okolje, spodbujajo zaposlovanje, zmanjšajo neenakosti in prispevajo k okoljsko odpornemu gospodarstvu. Poleg tega lahko poenostavitev davčnega sistema pomaga omejiti gospodarska izkrivljanja in zmanjšati upravno breme za podjetja. Ker je učinkovit in pravičen davčni sistem srednjeročno še posebej pomemben za podporo učinkovitemu okrevanju gospodarstva, se nekaterim državam članicam priporoča, naj reformirajo svoj davčni sistem, med drugim tudi s prehodom z obdavčitve dela na okoljsko obdavčitev.

Boj proti agresivnemu davčnemu načrtovanju ostaja jasna prednostna naloga, zlasti za zagotovitev, da se lahko države članice zanesejo na pravičen delež davčnih prihodkov za zagotavljanje fiskalne podpore. Prenos zakonodaje EU in mednarodno dogovorjenih pobud bo pripomogel k omejevanju praks agresivnega davčnega načrtovanja. Vendar pa vsebujejo davčni sistemi nekaterih držav članic (tj. Cipra, Madžarske, Irske, Luksemburga, Malte in Nizozemske) elemente, ki jih uporabljajo podjetja, ki izvajajo agresivno davčno načrtovanje. Glede na navedeno se tem državam članicam priporoča, naj omejijo agresivno davčno načrtovanje.

2.3 Okoljska trajnostnost

Naložbe v okrevanje ustvarjajo priložnost, da se gospodarstvo EU preoblikuje in odločno usmeri v trajnostnost. V letošnjih priporočilih za posamezne države so opredeljena področja, na katerih lahko države članice dajo prednost trajnostnim naložbam. Organom se priporoča, naj opredelijo projekte, ki so pripravljene za naložbe, in vire financiranja, da bi se omogočila podnebna nevtralnost in učinkovita raba virov v industriji, gradbeništvu in prometu, ter naj začnejo pripravljati prihodnje naložbene projekte za nadaljnji napredek pri okoljski trajnostnosti. Med številnimi energetskimi,

podnebnimi in okoljskimi politikami in ukrepi bi bilo treba nekatere izvesti čim prej. To vključuje naložbe v manjše projekte, kot sta razogljičenje prometa in energijska učinkovitost, med drugim tudi s prenovo stavb, ki lahko prispevajo k okrevanju gospodarstev in jih usmerijo v dolgoročno trajnostnost.

Evropski zeleni dogovor ter nacionalni energetske in podnebni načrti določajo dolgoročni cilj glede podnebne nevtralnosti in s tem povezane potrebe po naložbah. Spodbujanje naložb v energijsko učinkovitost, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in energetska omrežja lahko prispeva k prehodu na konkurenčnejši, bolj trajnosten in varnejši energetski sistem. Energetska politika, ki združuje javne in zasebne naložbe, lahko pomembno prispeva tudi k okrevanju gospodarstva.

Naložbe v trajnostno mobilnost in krožno gospodarstvo so priložnost za povečanje produktivnosti in spodbujanje zelenega prehoda. Naložbe v trajnostno prometno infrastrukturo (npr. mestni javni promet, železnice, kolesarsko infrastrukturo in logistična vozlišča za intermodalni promet) lahko povečajo kakovost za državljane in ohranijo konkurenčnost prometnega sektorja.

Podpreti je treba strateške dobavne verige, ki so ključne za odpornost, trajnostnost in strateško avtonomijo Evrope. To velja zlasti za sektorje, ki jih je težko razogljčiti (kot so proizvodnja jekla, kemikalije in mobilnostna vrednostna veriga), in obnovljive vire energije. Cilj je ustvariti vodilne trge / dobavne verige za evropske industrije, ki temeljijo na čisti energiji. K uresničitvi tega cilja bo pomembno prispevala strategija za povezovanje energetskih sistemov, ki bo podprta s številnimi pobudami⁸.

Naložbe v infrastrukturo z velikim učinkom lahko pripomorejo k obravnavanju trenutnih političnih kompromisov in družbenih neravnotežij. Sredstva, namenjena okrevanju, bi bilo treba čim bolj usmeriti v javne dobrine in infrastrukturo za bolj trajnostno rast. To se lahko doseže na primer z naložbami v trajnostno prometno infrastrukturo na način, ki je združljiv s ciljem EU glede podnebne nevtralnosti (npr. mestni javni promet, železnice in logistična vozlišča za intermodalni promet), in naložbami v okoljsko infrastrukturo. Naložbe v infrastrukturo z velikim družbenim učinkom bi lahko vključevale prenovo socialnih stanovanj in stanovanj gospodinjstev z nizkimi dohodki ter vse pomembne vidike šol/izobraževalnih storitev, in sicer od nadgradnje šolskih poslopij (za zagotavljanje energijske učinkovitosti, higiene in omejevanja socialnih stikov med učenci, dijaki in študenti) do opreme IT za zagotovitev učenja na daljavo, ustreznih znanj in spretnosti ter dostopa za prikrajšane učence, dijake in študente. Reševanje okoljskih in podnebnih izzivov je pomembno tudi za ohranjanje zdravja ljudi. Zlasti naložbe v zvezi z zelenim dogovorom so ključnega pomena za zmanjšanje onesnaževanja zraka.

Večja uporaba digitalne tehnologije lahko ponudi okolju prijaznejše rešitve za organizacijo naših gospodarstev in družb. Morda bi bilo primerno preučiti možnosti, kako spremeniti življenjski slog državljanov in delovne prakse v podjetjih, zlasti če se s tem lahko zmanjša okoljski odtis ter izboljša usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.

⁸ Podporne pobude vključujejo evropsko zavezništvo za baterije, prihodnje evropsko zavezništvo za čisti vodik in zavezništvo za nizkoogljično industrijo, ekosistem obnovljivih virov energije ter strategijo za energijo iz obnovljivih virov na morju. Z večjo učinkovitostjo virov z izvajanjem akcijskega načrta za krožno gospodarstvo se bo povečala tudi odpornost.

2.4 Produktivnost in konkurenčnost

Čeprav je močnejša rast produktivnosti ključna za povečanje konkurenčnosti Evrope in njeno usmeritev v trdnejše okrevanje, trenutna kriza predstavlja tveganja za srednjeročno rast produktivnosti, ki so lahko še večja zaradi trenj v svetovnih vrednostnih verigah. Prilagajanje podjetij lahko pozitivno vpliva na produktivnost. Slednja se lahko poveča tudi z digitalizacijo, e-trgovino, e-upravo in e-zdravjem, razvojem novih poslovnih modelov ter večjim obsegom dela na domu in dela na daljavo.

Ustrezne politike so ključnega pomena za izhod iz recesije v kratkoročnem obdobju in za zagotovitev, da kriza srednjeročno ne bo vplivala na človeški kapital. Mehanizmi za povečanje produktivnosti vključujejo: (i) spodbujanje inovacij in razširjanja tehnologij, na primer z naložbami v raziskave in razvoj; (ii) učinkovito izvrševanje pravil o konkurenci za obravnavanje vprašanj tržne moči; (iii) vlaganje v kompetence ljudi prek boljših sistemov izobraževanja in usposabljanja; (iv) zagotavljanje dobro delujočih trgov dela, ki preprečujejo segmentacijo spretnosti, znanj in priložnosti ter omogočajo poklicno napredovanje; (v) olajševanje ustreznega razporejanja virov prek podpornega poslovnega okolja ter (vi) izboljšanje delovanja institucij in upravljanja, vključno z učinkovitimi in neodvisnimi pravosodnimi sistemi. Če se bo trenutno omejevanje socialnih stikov nadaljevalo, bi podpora naložbam v digitalizacijo lahko imela dvojni pozitiven učinek. Pri tem bo imela pomembno vlogo produktivnost dela na daljavo. Vendar to morda ne bo koristilo nekvalificiranim ali neusposobljenim osebam.

Digitalna tehnologija je bistvenega pomena ter bo prispevala k trdnejšemu okrevanju naših družb in gospodarstev. Nedavni ukrepi za omejevanje socialnih stikov so v ospredje postavili pomen sodobne digitalne infrastrukture za zagotavljanje širokega dostopa do interneta in razpoložljivosti digitalnih storitev, ki so nepogrešljive za vsakodnevne dejavnosti. Naložbe v digitalizacijo podjetij in javnega sektorja ter razvoj podatkovnih digitalnih storitev v javnem in zasebnem sektorju lahko omogočijo delo na daljavo, virtualno učenje in šolanje na domu. Poleg povečanja odpornosti in produktivnosti lahko ta prehod prispeva tudi k zeleni preobrazbi naših gospodarstev in vključevanju ranljivih skupin v gospodarsko dogajanje. Dolgoročne naložbe v raziskave in razvoj, napredne digitalne tehnologije ter napredne digitalne spretnosti in znanja so nujne za zagotavljanje tehnološke suverenosti Evrope in ohranjanje njenih skupnih vrednot.

Pri naložbah je treba upoštevati dobavne verige. Številni industrijski obrati so prenehali s proizvodnjo, drugi pa so se preusmerili. Po motnjah v dobavnih verigah in v povpraševanju bo sistem verjetno ponovno zagnan v novih oblikah (npr. s prilagajanjem postopkov vložkom z različnim geografskim poreklom). To je enkratna priložnost za zagotovitev odprte strateške avtonomije Evrope, zlasti z diverzifikacijo in krepitvijo dobavnih verig na enotnem trgu, ter za zagotovitev, da se ne bomo nikoli več soočali s tveganjem nezadostne oskrbe z osnovnimi dobrinami na področju hrane in zdravstvenega varstva. Morebitni programi lastniškega financiranja, ki jih organi EU in nacionalni organi zagotavljajo za MSP, zlasti tista, ki so dejavno vključena v inovativne projekte in imajo potencial za rast, bi lahko preprečili nepotrebne stečaje podjetij, ki so sposobna preživeti, in služili kot politična orodja za odpravo industrijske razdrobljenosti. Inovacije so ključnega pomena za produktivno Evropo.

Pri obravnavanju načinov, kako premostiti gospodarske posledice pandemije, je treba upoštevati močne povezave med industrijskimi ekosistemi in podjetji, ki zajemajo več držav članic. Naložbe so tudi močno orodje za industrijsko politiko EU. Prizadevati si bo treba za ponovno vzpostavitev in učinkovitost dobavnih verig EU. Zaradi negotovosti, manjšega povpraševanja in motenj v vrednostnih verigah so se povišali stroški podjetij. Ponovna vzpostavitev produktivnosti in stroškovne konkurenčnosti je postala kratkoročen izziv za podjetja. Inovacije, ki znižujejo stroške, bodo postale privlačnejše, vendar bo učinkovitost izziv za celotno gospodarstvo. Socialni oportunitetni stroški neučinkovitih javnofinančnih odhodkov bodo breme, ki si ga bodo morali deliti podjetja in državljani. Izboljšano upravljanje ter strokovna in učinkovita uporaba orodij za javno naročanje bosta potrebna bolj kot kdaj koli prej.

3. SKUPNA PRIZADEVANJA INSTITUCIJ EU IN DRŽAV ČLANIC

Izredne razmere zahtevajo poseben pristop v okviru letošnjega evropskega semestra. V zadnjem desetletju je evropski semester postal ključno orodje za usklajevanje nacionalnih ekonomskih politik in politik zaposlovanja. Je sestavni del prizadevanj EU za zajezitev širjenja virusa, podpiranje nacionalnih zdravstvenih sistemov, varovanje in reševanje življenj ter ublažitev socialnih in gospodarskih posledic pandemije. Zato predlagana priporočila izpostavljajo ekonomske politike in politike zaposlovanja, ki so v času krize zaradi COVID-19 prilagojene novim socialno-ekonomskim prednostnim nalogam na področjih skupnega interesa.

Ta pristop je bil mogoč le s tesnejšim sodelovanjem med Komisijo in državami članicami. Tesen stik in intenziven dialog sta ključna za razumevanje in opredelitev politik in dobrih praks, sprejetih za ublažitev in obravnavo socialno-ekonomskih posledic virusa. Komisija je zato posodobila svojo analizo socialnih in gospodarskih razmer v državah članicah, ki je bila predstavljena v poročilih o državah za leto 2020, da bi se upoštevale trenutne gospodarske in socialne razmere v vsaki državi članici. Komisija je aprila organizirala dvostranske videokonference z državami članicami ter z njimi vzdrževala stalen večstranski in dvostranski dialog, med drugim tudi prek ustreznih odborov in uradnikov za evropski semester v prestolnicah.

4. EVROPSKI SEMESTER IN PRORAČUN EU

Proračun EU je eno od gonil gospodarske agende EU. Proračun EU, ki se sooča z največjim gospodarskim šokom doslej, je ključno orodje za reševanje kratkoročnih in dolgoročnih izzivov. Večletni finančni okvir je tesno usklajen z evropskim semestrom. Njegovi instrumenti zagotavljajo večjo finančno podporo ključnim naložbam in reformam, ki trajno vplivajo na odpornost gospodarstva EU. Proračun EU omogoča zeleni in digitalni prehod, hkrati pa ščiti socialno tržno gospodarstvo in sisteme socialnega varstva, da bi se zagotovila trajnostno okrevanje in konvergenca.

Čeprav se s sredstvi EU ne morejo obravnavati vse potrebe po naložbah, proračun EU ponuja številne možnosti prek finančnih programov EU. Priporočila za posamezne države v okviru evropskega semestra zagotavljajo smernice za reforme in naložbe prek več instrumentov, kot so operativni programi skladov kohezijske politike. Ti viri lahko podpirajo reforme in naložbe, opredeljene v okviru evropskega semestra, in so bistvenega pomena za države članice pri zagotavljanju podpore v trenutnih izrednih gospodarskih razmerah in omogočanju okrevanja. Z usmerjanjem reform in naložb v ta ključna področja politike se bo pospešilo okrevanje. Še močnejša povezava

med evropskim semestrom in skladi kohezijske politike EU bo omogočila boljše in učinkovitejše načrtovanje programov ter s tem boljše in bolj usmerjene naložbe, ki bodo prispevale tudi k hitrejšemu okrevanju. Ta operativna povezava poenostavlja obstoječe postopke ter zagotavlja večjo skladnost med usklajevanjem ekonomskih politik in uporabo sredstev EU. Analitična podlaga evropskega semestra lahko države članice in Komisijo učinkovito usmerja v dialogu, ki vodi k načrtovanju programov skladov.

Tesno usklajevanje med proračunom EU in evropskim semestrom je bistvenega pomena za zagotovitev stabilnosti, produktivnosti in pravičnosti pri okrevanju gospodarstva po vsej EU, v središču tega usklajevanja pa sta zeleni in digitalni prehod.

NASLEDNJI KORAKI

Komisija poziva Evropski svet, naj potrdi priporočila za posamezne države za obdobje 2020–2021, Svet pa, naj jih sprejme. Člani Komisije, pristojni za ekonomsko politiko, bodo o teh priporočilih politike razpravljali z Evropskim parlamentom v vsaki ključni fazi cikla evropskega semestra.

Komisija poziva države članice, naj priporočila v celoti in pravočasno izvedejo v dialogu s socialnimi partnerji, organizacijami civilne družbe in drugimi deležniki na vseh ravneh. Komisija bo med celotnim procesom semestra še naprej sodelovala z državami članicami in nacionalnimi deležniki, da bi zagotovila učinkovito spremljanje in izvajanje na podlagi širokega prevzemanja odgovornosti.

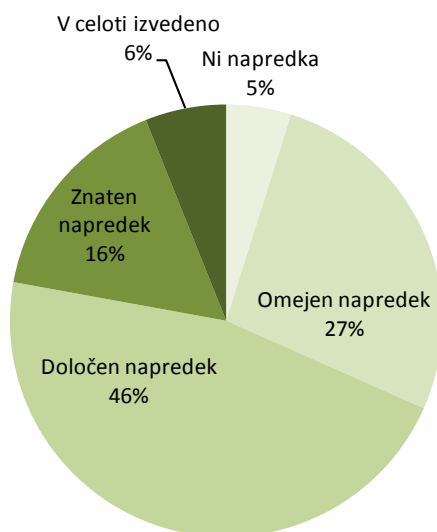
Glede na nujnost čimprejšnjega okrevanja Komisija poziva države članice, naj nujno sprejmejo novi večletni finančni okvir in pripravijo ustrezne programe na podlagi priporočil za posamezne države. Komisija lahko na zahtevo tudi zagotovi podporo državam članicam pri reformah in organom pomaga pri čim boljši uporabi sredstev EU.

DODATEK – NAPREDEK PRI IZVAJANJU PRIPOROČIL ZA POSAMEZNE DRŽAVE

Strukturni izzivi ostajajo pomembni, zato bo njihovo reševanje ključnega pomena za trajnostno okrevanje in rast v prihodnosti. Odpornejše države članice naj bi po trenutnih napovedih okrevale hitreje, kar kaže na pomen izvajanja reform.

Od začetka evropskega semestra leta 2011 je bil dosežen določen napredek pri izvajanju pri več kot dveh tretjinah priporočil za posamezne države. Nadaljnje izvajanje je tako kot v prejšnjih letih stabilno (slika 1). Vendar se izvajanje reform med posameznimi področji politike bistveno razlikuje. Države članice so v zadnjih letih dosegle največji napredek zlasti pri finančnih storitvah, temu pa sledi napredek pri delovnopравни zakonodaji. Po drugi strani pa je bil napredek še posebej počasen pri širitvi davčne osnove, zdravstvu in dolgotrajni oskrbi, pri čemer so zdravstveni sistemi dodatno obremenjeni zaradi COVID-19.

Slika 1: Trenutna raven izvajanja priporočil za posamezne države iz obdobja 2011–2019

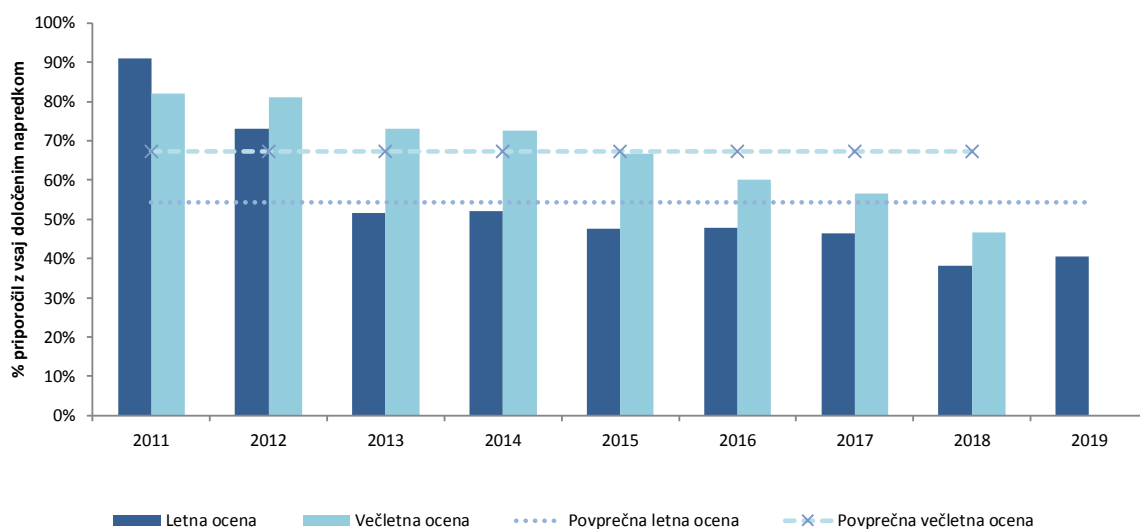

Opomba: Večletna ocena obravnava izvajanje od sprejetja priporočil do objave tega sporočila maja 2020. Celovita ocena izvajanja priporočil za posamezne države, povezanih s fiskalno politiko, vključuje skladnost z zahtevami Pakta za stabilnost in rast.

Napredek pri izvajanju priporočil, sprejetih leta 2019, je bil na splošno počasen. Države članice so dosegle vsaj „določen napredek“ pri 4 od 10 priporočil, ki so bila

nanje naslovljena julija 2019 (slika 2). Ti rezultati so stabilni v primerjavi z lanskim letom. Kljub temu je napredek med posameznimi področji politike še vedno neenakomeren. Izvajanje reform je še naprej boljše na področju finančnih storitev in aktivnih politik zaposlovanja, medtem ko je napredek še vedno počasen pri obravnavanju priporočil glede povečanja konkurence na področju storitev in glede dolgoročne vzdržnosti javnih financ, vključno s pokojninami.

Slika 2: Izvajanje priporočil za posamezne države: letna ocena za vsako leto od leta 2011 v primerjavi z dosedanjo izvedbo

Opomba: Večletna ocena obravnava izvajanje od sprejetja priporočil do objave tega sporočila maja 2020. Za leti 2011 in 2012 je težje primerjati letno in večletno oceno zaradi različnega ocenjevanja kategorij priporočil za posamezne države.